

Plan van aanpak voor “Samenwerking met dorpen- en wijken gemeente Barneveld” (voorheen Dorpenbeleid)

1. Vooraf

Op **5 oktober 2023** is een bestuurlijk overleg¹ geweest van de gemeente Barneveld met de provincie Gelderland om te komen tot een vernieuwde aanpak t.b.v. Samenwerken met dorpen en wijken in de gemeente Barneveld (voorheen Dorpenbeleid). Het volgende is afgesproken:

- Context provincie Gelderland: benadering vanuit programma Sterk Bestuur
Als partner naast de gemeenten staan, die verder stappen willen in versterking hun lokale bestuur. De provincie Gelderland heeft daarvoor een subsidieregeling Vitaal openbaar bestuur ingericht.
- Stimulering kernenparticipatie, zoals Barneveld die voor ogen heeft, past goed bij dat uitgangspunt.
 - Hoe houden gemeenten in een complexe en in het geval van de gemeente Barneveld bij een groeiende samenleving de goede verbinding?
 - Hoe werk je samen, wat zijn mogelijk nieuwe ondersteunende vormen? Zo heeft provincie Gelderland afgelopen jaar met gemeente Barneveld om tafel gezeten.
- Als we als gemeente en provincie samen optrekken in het traject, dan moet er voor beide partijen vanuit hun eigen specifieke doelen gedeelde gemeenschappelijke resultaten worden behaald:
 - Voor de gemeente Barneveld: de reeds ingang gezette ontwikkelingen m.b.t. participatie en gebiedsgericht werken bundelen tot een uitnodigende, soepele en resultaatgerichte samenwerkingsaanpak met dorpen en wijken. Met heldere spelregels over rollen en proces over hoe plannen van dorpen en wijken samen met de gemeente worden vertaald naar gedeelde agenda's voor dorpen en wijk.
 - Voor de provincie: de op te leveren samenwerkingsaanpak omzetten naar een algemene handreiking c.q. voorbeeldaanpak, die Gelderse gemeenten kunnen gebruiken voor de participatie richting hun dorpen en wijken.
- Het opleveren dus van goede handvatten rondom thema dorpen (kernen)participatie voor andere gemeenten in de provincie Gelderland.
- Provincie en gemeente Barneveld gaan in gesprek over een vernieuwd PvA. De gemeente Barneveld maakt hiervoor een concept en bespreekt dit eerst op ambtelijk niveau. Op 16 december 2023 heeft dit plaatsgevonden en is het concept-PvA definitief gemaakt.

2. Vernieuwd PvA

Aanleiding

Wat zien we in het algemeen?

- Sterk veranderde rol gemeente -samenleving:

¹ Burgemeester Van der Tak, wethouder Oosterwijk, ambtelijke ondersteuning met de ambtelijke vertegenwoordiger provincie Gelderland namens het college van GS.

- Klassieke aanpak van exclusief overheids(gemeente)optreden volstaat niet langer. Complexe opgaven met veel belanghebbenden.
 - Kracht van de samenleving: komt met eigen initiatieven, dringt aan op meer betrokkenheid, invloed en zeggenschap.
 - Andere aanpak nodig, die minder uitgaat van exclusief overheidsoptreden en veel meer ruimte geeft voor samenwerken en sturen in netwerken.
 - Omslag maken naar een gemeente die op basis van duidelijke rolverdeling over en weer veel meer samen met inwoners, organisaties, bedrijven en andere partners de complexe opgaven aanpakt.
- Eindrapportage Adviescommissie (o.l.v. burgemeester Ahmed Marcouch) Versterken weerbaarheid Democratische Rechtsorde: **Koester de democratie!** (november 2023)
 - Democratie is geen rustig bezit, maar heeft voortdurend onderhoud nodig
 - **Bouwen aan vertrouwen** met inwoners: beleidsmakers op alle niveaus veel nadrukkelijker in contact komen te staan met de alledaagse praktijk;
 - Actief op zoek naar een pluriforme inbreng vanuit de breedte van de samenleving
 - Vanuit een basishouding van interesse en erkenning.
 - Noodzaak om vandaaruit als gemeente nieuwe bestuurs- en uitvoeringkracht te laten zien aan inwoners en ondernemers en partners.
 - Uitdaging voor elke gemeente om de omslag te maken naar nieuwe samenwerkings- en participatievormen.
 - Om zo met draagvlak en betrokkenheid van de samenleving mee te bewegen en uitvoering te geven aan de opgaven en:
 - daardoor meer te kunnen bereiken en als bestuur en organisatie krachtiger te worden in verbinding met de samenleving.
 - gemeenten staan veelal voor dezelfde uitdaging, maar trekken bij het vormgeven van de samenwerkingsaanpak daarin vaak niet gezamenlijk op
 - eigen wiel uitvinden etc.
 - geen of weinig verbinding met participatiedoelen provincie op dit punt.

Wat zien we voor de gemeente Barneveld specifiek?

- Gemeente Barneveld is een gemeente met een groot oppervlakte, een veelheid aan dorpen en een grote maatschappelijke verscheidenheid en behoeften.
- De kracht van de samenleving is groot: veel eigen initiatieven voor de directe leefomgeving en plannen en visies.
- Gemeente Barneveld is een groeigemeente en maakt een schaa sprong door. Groei naar 85.000 inwoners 2040 (nu ca 62.000).
- De grote landelijke opgaven met betrekking tot verstedelijking, transitie landelijk gebied en klimaat (stikstof) “landen” allemaal en in grote intensiteit binnen de regio Foodvalley en in bijzonder ook binnen de gemeente Barneveld.
- Noodzaak om de omslag te maken naar netwerksamenwerking met de gemeentelijke blik “van buiten naar binnen” en om te investeren in de lokale democratie is urgenter dan ooit:
- Door met interesse en erkenning voortdurend te bouwen aan wederzijdse vertrouwen en in verbinding met de inwoners tot goede gezamenlijke uitvoering te komen op de opgaven.

Probleemstelling

- Afgelopen jaren zijn er vanuit de organisatorische lijn diverse instrumenten en visies ontwikkeld: t.b.v. participatie, gebiedsgericht werken.
- Ondanks dat is er nog geen soepel samenwerkingsproces tussen de “systeemwereld” van de gemeente en “de leefwereld” van de samenleving op basis van heldere spelregels en verwachtingenmanagement. Het “van buiten naar binnen denken” is geen automatisme evenals de integratie van gebiedsinitiatieven in de gemeentelijke planning en uitvoering.
- Specifiek: dorpen en wijken komen met eigen plannen en visies, maar de integratie daarvan met de andere gemeentelijke prioriteiten verloopt ondanks de goede intenties en inspanningen nog enigszins stroef en loopt achter.

Welke stappen heeft de gemeente Barneveld gezet:

- Participatiebeleid (inclusief instrumentarium) opgezet richting inwoners, organisaties en ondernemers: dit zit in de ontwikkelende en lerende fase.
- Gebiedsgericht werken geïntroduceerd richting de dorpen en wijken met ondersteuning van een aantal gebiedsregisseurs. Gebiedsregisseurs zijn verbinders tussen gemeente en samenleving. Zij halen op naar de organisatie en bestuur en brengen naar de dorpen en wijken. Contacten zijn goed, maar vertaling van behoeften over en weer naar concrete resultaten verloopt nog te stroef.
- Daarom onlangs intern organisatorisch borgingsafspraken gemaakt met betrekking tot gebiedsgericht werken: hoe pakken wij de plannen van de dorpen en wijken soepel op: eigenaarschap binnen organisatie en prioritering.

Wat is nodig:

- Contracteren met dorpen en wijken
 - Gaat over spelregels, wijze van representatie en verwachtingenmanagement etc. Niet zozeer over overdracht van bevoegdheden.
- In de haarvaten nauw aangesloten zijn op de samenleving
 - Via gebiedsregie, signalen identificeren en doorzetten, terugkoppelen in dorpen en wijken.
 - Door zichtbaar aanwezig en bereikbaar te zijn te zijn in wijken en dorpen.
 - Georganiseerd netwerk in wijken en dorpen.
- Een samenwerkingsgerichte en toegankelijke overheid/gemeente
 - Nader te onderzoeken en te formuleren: dit gaat verder dan samenwerken via wijken en dorps(belangen)netwerken; andere vormen van samenwerking en overleg mogelijk introduceren. Op thema's en bepaalde expertise in de samenleving.

Waar wil de gemeente Barneveld naar toe:

- Er gebeurt al veel m.b.t. dorpen en wijken, participatie en gebiedsregie. Nu is het de uitdaging om dit alles bij elkaar te brengen tot een samenwerkingsaanpak (contracteren met dorpen en wijken) Met duidelijke rollen voor wijken , dorpen, organisatie, college en raad.
- We spreken van samenwerken met dorpen en wijken. Dit laat de beweging beter zien. Het accent ligt op het actief deelnemen, oppakken door dorpen wijken zelf en de wijze van

samenwerken met de gemeente. De eerder gehanteerde term “dorpenbeleid” veronderstelt teveel een inhoudelijke aanpak per dorp en sluit ook wijken uit.

- Samenwerkingsaanpak dorpen en wijken onderdeel laten zijn van (de uitgangspunten van) het gebiedsgericht werken binnen de gemeente Barneveld.
- Daarbij het “2-benen-principe” centraal te stellen: “Wij brengen van buiten naar binnen”, maar ook “Wij brengen van binnen naar buiten”. Wederkerigheid met input van prioriteiten over en weer dus bij het gezamenlijk bepalen van de dorps- en wijkagenda’s.
- De Samenwerkingsaanpak dorpen en wijken:
 - faciliteert met spelregels over rollen, verwachtingenmanagement etc.,
 - zorgt voor verbinding over een weer en versterkt daarmee (uiteindelijk) de bestuurs- en uitvoeringskracht van de gemeente Barneveld.
- Aan de hand van die aanpak wil de gemeente in concreto samen met dorpen en wijken hun eigen plannen/visies vertalen naar een gezamenlijke gebiedsagenda: per dorp , per wijk (die zich aandient) met gebruikmaking van het ‘twee benen-principe’.
- Doelen, inspanningen en resultaten uit de gebiedsagenda’s te borgen via voldoende tijd, capaciteit en middelen binnen de gemeentelijke P&C-cyclus.

Daarvoor maken we afspraken met dorpen en wijken over:

- Hoe wij samenwerken: contracteren
 - wijze van invloed en representatie uit te werken per dorp en/of wijk
 - maatwerk met oog voor vernieuwende samenwerking ideeën of instrumenten passend bij de behoefte
 - best practices en kennis inventariseren aansluitend bij gebiedsgericht werken Barneveld
 - spelregels op proces, verwachtingenmanagement; hoe wij per dorp en aangemelde wijken komen tot een geborgde uitvoeringsagenda met horizon van 2-4 jaar (bestuursperiode).
- Hoe wij aanwezig zijn: In de haarvaten van de dorpen en wijken zijn:
 - Via gebiedsregie, signalen identificeren en doorzetten, terugkoppelen in dorpen en wijken
 - Door zichtbaar aanwezig te zijn.
 - Georganiseerd netwerk in wijken en dorpen
- Wat aanvullend eventueel nodig aan vormen van samenwerking en overleg aanvullend op de geëigende wijk-dorps(belangen)netwerken.

Resultaat en effect: Participatie(aanpak)met dorpen – en wijken

Resultaat

- Er komt een nieuwe samenwerkingsaanpak met dorpen en wijken in de gemeente Barneveld die leidt tot concrete gebieds- en uitwerkingsagenda’s geborgd binnen de P&C-cyclus.
- Met als doel om het proces van samenwerking soepel, wederkerig en met draagvlak te laten verlopen met zichtbare resultaten voor de inwoners.

Effect:

- Versterkte verbinding overheid en inwoners, organisaties en overige partners over een weer
- Overgrote bestuurs- en uitvoeringskracht van de gemeente.

De “kop” hierop voor de provincie

- De op te leveren samenwerkingsaanpak abstraheren en omzetten naar een algemene handreiking met concreet handelingsperspectief, die Gelderse gemeenten kunnen gebruiken voor de participatie richting hun eigen dorpen en wijken
- Het opleveren dus van goede handvatten rondom het te doorlopen proces rondom het thema dorpen (kernen)participatie voor anderen (in met name Gelderland).
- In de algemene handreiking tevens de leerpunten naar aanleiding van het uitgevoerde proces met dorpen en wijken (de do's en don'ts) in kaart brengen, daarop te reflecteren alsook op de succes- faalfactoren en risicofactoren.
- Deze handreiking zo op te stellen dat deze concreet is en het direct behulpzaam:
 - bij het vergroten van bestuurs- en uitvoeringskracht van een gemeente.
 - bij het vergoten van de participatie binnen de gemeenten in Gelderland (sluit ook aan bij doelen provinciaal coalitieakkoord).

3. Aanpak en fasering

De te nemen inhoudelijke stappen zijn:

- Voorbereidingsfase:Q1 (januari -februari 2024)
 - Contouren PvA uitwerken naar definitief PvA
 - Begeleiding (projectleider e.d.) en bemensing gereed maken
 - Communicatie: intern (organisatie, college en raad) en extern (dorpen en wijken), wat is er verder nodig.
- Spiegelfase: (Q1 maart-april 2024)
 - Hoe gaan we naar de dorpen toe? Startmoment etc.
 - Wat brengen we mee (aanpak gebiedsgericht werken, dorps- en wijkagenda)?
 - Best practices in beeld hebben (inschakeling externe kennis).
- Raadpleging dorpen en wijken: eerste ronde van dialoog (Q2: april-juni 2024)
 - Evaluatie en behoeftepeiling bij dorpen en wijken
 - Behoeftte vanuit de gemeente
 - Wat is er nodig in algemene zin in de samenwerking?
 - Wat is er per dorp of wijk in specifieke zin eventueel nodig
- Fase van “het net ophalen” : tweede ronde van dialoog (Q2 juni/augustus 2024)
 - Opgehaalde input verwerken in een “rode lijnen notitie”.
 - Inclusief een eerste schets van een mogelijke samenwerkingsaanpak voor participatie van dorpen en wijken.

- Fase van besluitvorming: Q4, (augustus-november 2024)
 - Eigentijdse samenwerkingsaanpak van de gemeente Barneveld voor participatie met dorpen en wijken.
 - Deze aanpak omzetten naar een geobjectiveerde handreiking met handelingsperspectief voor de Gelderse gemeenten.
 - Afsluiting.

4. Organisatie

- Stuurgroep
 - Bestuurlijk opdrachtgever Samenwerken in Netwerken; burgemeester
 - Portefeuillehouder gebiedsgericht werken: W. Oosterwijk.
 - Ambtelijk: ambtelijk opdrachtgever en -nemer (Wieringa - Komdeur)
 - Vertegenwoordiger provincie (Cynthia Hubner)
- Projectgroep
 - Projectleider (nader te bepalen)
 - Gebiedsregisseurs
 - Ambtelijk adviseur (A Komdeur)
 - Penvoerder (nader te bepalen)
- Klankbordgroep:
 - Dorpen en wijken (vertegenwoordiging nader te bepalen)
 - College (Bgm en portefeuillehouder)
 - Ambtelijk: ambtelijk opdrachtgever en -nemer (Wieringa - Komdeur)
 - Vertegenwoordiger provincie (Cynthia Hubner)

5. Middelen

Tot oktober 2021 maakte de totstandkoming van het nieuwe dorpenbeleid nog onderdeel uit van het ARHI-herindelingstraject Barneveld - Scherpenzeel. Door de gemeente Barneveld zijn hiervoor € 30.000 gereserveerd. Deze middelen zijn nog beschikbaar binnen de huidige begroting gemeente Barneveld 2022.

Om het proces van dorpenbeleid met alle betrokkenen goed te laten slagen en van goede kennis en kunde te voorzien is meer nodig dan de eerder gereserveerde € 30.000.

Op basis van voorliggende gesprekken is gezamenlijk geconstateerd dat er in het project behoefte is aan extra ondersteuning op de volgende aspecten.

In totaal 200K indicatief als volgt onderverdeeld:

- 30K externe desk/ kennis
- 40K inzet interne ambtelijke capaciteit
- 80K Proces/projectbegeleiding
- 50K voor ondersteunende kosten, communicatie en opmaak e.d.

Door de provincie Gelderland is voor deze begroting **op fifty/fifty-basis** (Provincie 50% en gemeente Barneveld 50%) **€ 100.000 toegezegd** via een provinciaal maatwerktraject Vitaal Openbaar Bestuur. Dit **onder de voorwaarde:**

- **van een gedragen plan met onderdelen die de provincie ook kan inzetten in haar samenwerking met andere gemeenten**

Die gemeentelijke bijdrage is als volgt opgebouwd en gedekt binnen begroting 2023:

- € 60.000 reeds gereserveerd via budgetoverheveling 2023*
- € 40.000 inzet van intern beschikbare en begrote ambtelijke uren in begroting 2024

**In aanvulling op vaststelling van de bestuursopdracht het college eveneens laten besluiten om de betreffende budgetten over te hevelen naar begroting 2024.*

6. Aandachtspunten/risico's

Het proces moet voldoende geborgd zijn. Voor de begeleiding van het proces moet voldoende capaciteit en middelen beschikbaar zijn. Deze bestuursopdracht moet daarvoor de waarborgen bieden. Qua bezetting wordt gedacht aan een klein team waarbij onder regie van de opdrachtnemers een projectleider met project- assistent wordt aangesteld.